

PSİKOLOJİK DANIŞMA ALANININ HAK SAVUNUCULUĞU BAĞLAMINDA BİREY ÖTESİ SORUMLULUKLARI

İbrahim KEKLİK

Özet: Psikolojik danışma ve rehberlik alanının gündeminde son yıllarda yerini alan ve Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin (ACA) önde gelen dergisinin (Journal of Counseling and Development) yaz 2009 sayısını ayırdığı hak savunuculuğu alanın kavramsallaştırılmasında önemli çıktılar açacağı düşünülmektedir. Hak savunuculuğu (advocacy) kavramı, danışanların iyi-oluşları üzerinde manidar olumsuz etkileri olan toplumsal, siyasal ve ekonomik (bağlamsal) koşullar konusunda psikolojik danışmanların eyleme geçmesi gerektiğini ifade etmektedir. Alanın ortaya çıkışından beri psikolojik danışmanlar hem alan için hem de danışanlar adına çalıştıkları kurumlarda ve toplum genelinde mücadele vermişlerdir. Ancak, son yıllara dek bu mücadele psikolojik danışmanların profesyonel kimliklerinin zorunlu bir bileşeni olarak kabul edilmemişti. Bu derleme çalışmasının amacı hak savunuculuğu kavramını, tarihini ve ACA tarafından yayımlanmış olan hak savunuculuğu yeterliklerini tanıtmaktır. Ayrıca, çalışmada hak savunuculuğu yeterlikleri konusunda psikolojik danışmanlara öneriler ve Türkiye'ye uyarlanması konuları tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hak savunuculuğu, hak savunuculuğu yeterlikleri, psikolojik danışma.

Abstract: Advocacy: responsibilities of the field of counseling beyond the individual client. The field of counseling could not come about without the advocacy efforts of its pioneering members. Likewise, counselors advocated for the profession and for their clients through the history of the profession. However, such efforts were not recognized as integral parts of counselors' professional identity. Also, it was not until recent decades that the profession paid attention to the contexts in which clients' lives took place. The American Counseling Association launched advocacy competencies in 2003 and the Journal of Counseling and Development allocated its Summer 2009 issue to advocacy. The purpose of this paper was to introduce counselors in Turkey with the concept and competencies of advocacy. Historical factors which contributed to the evolution of advocacy were introduced. The ACA advocacy competencies and their implications for Turkish counselors were discussed.

Key Words: Advocacy, advocacy competencies, counseling.

Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) psikolojik danışma ve rehberlik alanının tarihi mesleki rehberlik, insancıl akım, çok-kültürlülük gibi önemli dönüşümlerden geçmiştir. Bu akımların her biri, alanın gündemini uzun süre işgal etmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı son zamanlarda hak savunuculuğu kavramını gündemine almakla tarihinin en önemli değişimlerinden birini yaşama sürecine girmiştir. Bu derleme çalışmasının amacı, Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin (ACA, American Counseling Association) hak savunuculuğu yeterliklerini yayımladığı ve en önemli dergisinin (Journal of Counseling and Development, Summer, 2009) son sayısını bu konuya ayırdığı bu dönemde, hele Türkiye gibi geçiş süreci yaşayan ve toplumun işleyişindeki aksaklıklardan ötürü bireylerin

iyi oluşlarının çevresel bağlamdan son derece etkilendiği koşulları olan bir ülkede, yeteri kadar ilgi görmemiş olan bu konuyu psikolojik danışmanların ilgisine sunmaktır.

ABD ve diğer batılı ülkelerde neredeyse bütün sosyal bilimlerde son derece ilgi gören çok-kültürlülük akımı Türkiye'de belki hak savunuculuğu ile benzer nedenlerle yeterli ilgiyi görememiştir. Nitekim psikolojik danışma alanında Türkiye'de ilk aklı gelen süreli yayın Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisidir. Bu dergide yayımlanmış makaleler incelendiğinde çok kültürlülüğe değinen sadece birkaç makale (örn., Kızıllırmak, 2008) bulunmuştur ve bu makalelerde konuya ABD'de gösterilen ilgi özetlenmiştir (Keklik ve Erdem, 2009). Bu makaleler incelendiğinde, Türkiye'deki kültürel çeşitliliğe ilişkin hiçbir vurguya rastlanmamıştır. Benzer şekilde, hak savunuculuğu ile ilgili sadece bir çalışmaya rastlanmıştır (Gültekin, 2004). Çok kültürlülük düşüncesi ve hak savunuculuğunun yeterli ilgiyi görmemiş olması belki de bu iki paradigmanın psikolojik danışma alanında ele alınan birçok konuya kıyasla

Bu çalışmanın özeti Çukurova Üniversitesince 21-23 Ekim 2009 tarihleri arasında düzenlenen olan X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresinde sunulmuştur.

Dr., İbrahim KEKLİK, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR A.B.D., keklilik@hacettepe.edu.tr

daha çok siyasetin alanıyla örtüşüyor olmaları olabilir. Psikolojik danışma ve rehberlik (PDR), Türkiye’de ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren mensuplarının içtenlikle verdikleri zor mücadelelerle var olabilmıştır. Bu anlamda, Türkiye’de PDR alanının mensupları bu alan için önemli derecelerde hak savunuculuğunda bulunmuşlardır. Yine, PDR uzmanlarının okullardaki çalışmalarında hem mesleği eğitim ortamında var etme adına hem de danışanları olan öğrencilerin iyi oluşları yönünde özellikle okul yönetimi ve öğretmenlerle verdikleri mücadele azımsanmayacak derecededir. Öte yandan, ortaya çıkmaya başladığı 1950’li yıllardan beri PDR Türkiye’de son önemli ölçüde apolitik bir alan olduğu söylenebilir. Bu çalışmada, hak savunuculuğunun tarihi, son yıllarda ABD’de gördüğü ilgi ve bu ilginin ürettiği literatür tanıtılacaktır. Ayrıca, hak savunuculuğu alanının ABD’de geldiği noktadan hareketle Türkiye’deki psikolojik danışmanlar için öneriler sunulacaktır. Son olarak, Amerikan Psikolojik Danışma Derneğinin (ACA) yayımladığı hak savunuculuğu yeterliklerine yer verilecektir.

Hak savunuculuğunun değişik tür ve tanımları vardır. Lewis ve Bradley’e (2000) göre hak savunuculuğu eğer doğrudan bir grup danışan adına yapılıyorsa, “danışan savunuculuğu” (client advocacy); eğer psikolojik danışmanların bulunduğu etkinlikler siyasi, ekonomik ve sosyal sistemde değişimleri hedef alıyorsa bu çabalar da “politik savunuculuk” (political advocacy) olarak isimlendirilir. En yaygın anlamıyla psikolojik danışma alanındaki hak savunuculuğu, “psikolojik psikolojik danışmanların danışanın iyi oluşu önünde engel teşkil eden kurumsal veya dışsal koşulları ortadan kaldırma veya azaltmaya katkıda bulunmak üzere yaptıkları mesleki etkinlikler” olarak tanımlanır (Toporek ve Liu, 2001). Bu tanım, psikolojik danışmanların toplumdaki statü ve rollerinden ötürü danışanların kimi dışsal koşullarının değiştirilmesi konusunda danışanlara kıyasla daha etkin bir rol oynayabileceklerini öngörür. Ancak, bu tanım danışanların kendileri için mücadele etme yetisinden yoksun olduklarını varsaymaz. Kaldı ki, danışanlar adına yürütülen hak savunuculuğu etik çerçeveler içinde yapılmadığı takdirde bilakis danışanları azımsayan ve zayıf gören bir nitelik taşıyabilir (Lewis ve Bradley, 2000). Lewis, Lewis, Daniels ve D’Andrea (1998), bu tanıma paralel olarak, hak savunuculuğunun; (a) danışanın kendi gücüne ilişkin algısını güçlendirmek ve (b) danışanların ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilecek çevresel değişimlere katkıda bulunmak gibi iki temel amaç taşıdığını ifade ederler. Bu iki amaç psikolojik danışmanın sadece psikolojik danışma odasındaki etkinliklerle sınırlı olmadığını vurgulamakla kalmaz, aynı zamanda bu etkinliklerin hem dışarıya taşınması gerektiğini hem de psikolojik danışmada kullanılan temel bakış açısının (paradigmanın) danışanın içinde yaşadığı bağlamı hesaba katıp, psikolojik danışma sürecine dâhil etmesi gerektiğini önemle vurgular. Ayrıca, bu iki amaçtan birincisi danışanın kendisini içinde yaşadığı bu bağlam içerisinde değerlendirip öz-

yeterliliğini yükseltmeyi ifade eder. Bu amaç, çevresel bağlama vurgu yapmakla geleneksel psikolojik danışmadan ayrılır. Hak savunuculuğu denince belki çoğu psikolojik danışman yukarıda ifade edilen ikinci amacı düşünür. Başka bir ifadeyle, hak savunuculuğu denince akla ilk gelen kavram “sosyal eylemdir” (social action). Türkiye’deki birçok ulusal sınavın çocuk ve gençler üzerindeki olumsuz etkileri karşısında hükümetler, Milli Eğitim Bakanlığı ve kamuoyuna yönelik psikolojik danışmanların aktif çaba göstermeleri bu ikinci amaca (sosyal eyleme) bir örnek olabilir.

Hak Savunuculuğunun Tarihesi ve Hak Savunuculuğunun Gelişimine Katkıda Bulunan Etmenler

Kimi uzmanlar hak savunuculuğunun özellikle 1900’lü yılların başlarında önem kazanan ruhsal hijyen akımıyla (Mental Hygiene Movement) su yüzüne çıktığını vurgulasa da (Kiselica ve Robinson, 2001), çevresel koşulların bireyin bedensel sağlığı üzerindeki etkilerine değinilmesi ve dolayısıyla sağlık ve içinde yaşanan bağlamın önemsenmesi 1800’lü yılların ortalarına rastlar. Adolph Meyer 1906 yılında yazmış olduğu kitapla toplumsal koşulların birey üzerindeki etkilerini sistematik olarak dile getiren kişilerin başında gelir. Meyer, özellikle sanayileşme ve kentleşmenin insan potansiyeli ve uyum yeteneği üzerinde olumsuz etkilere yol açtığını vurgulamıştır (akt., Winters, 1952). Özellikle o zamanlarda çocukluk yaşantısının sonraki gelişim dönemlerinde ortaya çıkan ruhsal bozukluklar üzerindeki etkilerine dikkati çeken psikoanalitik kuramcıların bu bilgilerinden etkilenecek, Meyer’in öncülüğünü ettiği kimi ruh sağlığı uzmanları önleyici ruh sağlığı hizmetleri adına aile ve topluma da kimi müdahalelerin yapılması gerektiğine işaret etmişler. 1900’lü yılların başlarındaki bu çalışmalar Amerika Birleşik Devletlerinde eyalet ve ulusal düzeyde ruhsal hijyen derneklerinin kurulmasına ve halk sağlığı eğitimi gibi kimi alanlarda lisans düzeyinde ilgili derslerin verilmesi gibi gelişmelere dönüşmüştür.

Toporek, Lewis ve Crethar (2009) psikolojik danışma alanında hak savunuculuğunun tarihine değinirken, Zinn (2001) tarafından vurgulanan resmi tarih ve insanların tarihi (people’s history) arasındaki ayrımı yaparak bu tarihi seyri ifade etmişlerdir. Toporek ve arkadaşları (2009) de psikolojik danışmanın bilinen resmi tarihinin dışında bir de bu alanın insanlarının tarihinin olduğunu ve bu ikinci tarih boyunca bireylerin mesleki rehberlik ve işe alımlar başta olmak üzere birçok koşul altında ırkçılığa ve ayrımcılığa karşı geldiklerini ifade ederler. Benzer şekilde, birçok adı bile duyulmamış aile terapisti ailenin mahrem meseleleri sayılan aile içi şiddet gibi sorunların gün ışığına çıkmasına büyük katkılar yapmıştır. Yine, okul psikolojik danışmanları elverişsiz koşullarda yaşayan çocukların öğrenme yaşantılarının önündeki engellerle ellerinden geldikince mücadele etmişlerdir. Bu anlamda, psikolo-

jik danışma alanında hak savunuculuğunun tarihi, alanın tarihi kadar eskidir denebilir. Öte yandan, Zinn (2001) tarafından da vurgulandığı üzere (akt. Toporek ve ark., 2009) insanların tarihini (history of people) hakkıyla dile getirmek ve bu tarihte öncü roller almış adı duyulmamış-sessiz kahramanların hikayelerini dile getirmek imkan dahilinde değildir.

Her ne kadar psikolojik danışma ve rehberlik alanının tarihi boyunca hak savunuculuğu mücadelesi verilegeldiyse de, bu etkinliklerin psikolojik danışmanların profesyonel kimliklerinin temel bir bileşeni olarak kabul etmeleri ancak son yıllarda olmuştur. Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (ACA) 2003 yılında Lewis, House, ve Toporek (2002) tarafından hazırlanmış olan standartları uyarlayıp-ACA Hak Savunuculuğu Yeterlikler (ACA Advocacy Competencies) olarak yayımladı. Bu atılan adım, hak savunuculuğunun psikolojik danışma etkinliklerinin etik bir şekilde yürütülmesinin ayrılmaz bir parçası olarak görüldüğü anlamına gelmektedir.

Toporek ve arkadaşları (2009) bu önemli gelişmenin meydana gelmesini olanaklı kılan birkaç tarihsel etmeni şöyle sıralamışlardır: (a) ACA Çok- Kültürlü-Psikolojik Danışma Yeterlikleri'ni (Multicultural Counseling Competencies) yürürlüğe koyması (Sue, Arrendondo ve McDavis, 1992); (b) Okul Psikolojik Danışmanlığını Dönüştürme Girişimi'nin (Transforming School Counseling Initiative) hız kazanması; (c) psikolojik danışmada lisans uygulamalarının ilerlemesi; (d) Sosyal Adalet İçin Psikolojik Danışmanlar (Counselor for Social Justice) girişiminin güç kazanması ve (e) Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin hak savunuculuğu yolundaki diğer girişimleri.

Hak savunuculuğunun bugünkü ilgiyi görmesinde en önemli katkılardan birini şüphesiz çok-kültürlülük akımı yapmıştır. 1990'larda birçok araştırmacı çok-kültürlülük yaklaşımdan esinlenen psikolojik danışmanın danışanların kültürel bağlamının psikolojik danışma sürecinin çok önemli bir teması olması gerektiğini vurgulamanın yanısıra, danışanların sosyal eylemde bulunmaları gerektiğini de ifade etmekteydiler (Atkinson, Thompson ve Grant, 1993; Esquivel ve Keitel, 1990; Lung, 1995). Nitekim, Çok- Kültürlü Psikolojik Danışma Derneği (Association for Multicultural Counseling and Development) 1991 yılında Sue ve arkadaşlarına (1992) psikolojik danışmanların taşımaları gereken çok-kültürlülük yeterlikleri tespit etmeleri çağrısında bulduktan sonra, bu uzmanlar tarafından hazırlanan yeterlikler bir yıl sonra bu derneğin dergisinde makale olarak yayımlandı. Söz konusu makale, alanda son derece ilgi gördüğünden, Journal of Counseling and Development Dergisinde de yayımlanmış ve alanda manidar yankılar uyandırmıştır. Toporek ve arkadaşlarına (2009) göre bu metin, psikolojik danışma hizmetlerini hatırı sayılır derecede dönüştürücü bir etki yapmıştır. Belgenin yayımlandığı günlerden bugüne gelindiğinde bilhassa Amerika Birleşik Devletleri'nde ve başka ülkelerde

yayımlanan birçok bilimsel çalışmanın hiç değilse sonuç ve tartışmalar kısmında araştırmada elde edilen sonuçlara çok-kültürlülük açısından da bakma bir zorunluluk halini almıştır. Toporek ve arkadaşlarına (2009) göre bu gelişmeler hak savunuculuğuna iki şekilde katkıda bulunmuştur. Birincisi, çok kültürlülük yeterliklerin ilan edilmiş olması psikolojik danışma alanında belli yeterliklerin belirlenmesinin yol açabileceği dönüşümü örneklemiştir. İkincisi ise çok-kültürlülük yeterlikleri taşıyan psikolojik danışmanların sosyal adalet konusunda daha duyarlı olmalarını sağlamıştır.

Toporek ve arkadaşlarına (2009) göre ABD'de 1990'lı yıllarda okul psikolojik danışmanlarının rolüne ilişkin yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Özellikle Eğitim Güvencesi (Education Trust) gibi gelişmeler hak savunuculuğunu okul psikolojik danışmanlığı etkinliklerinin temel öğelerinden biri olarak kavramsallaştırmıştır. Bu akım öğrencilerin öğrenmeleri önündeki her türlü çevresel ve kurumsal engelle mücadele etmeyi psikolojik danışmanların asli rollerinden biri olarak ifade etmiştir. Bu yıllardan başlayarak, 2000'li yıllara gelindiğinde hak savunuculuğu Amerikan Okul Psikolojik Danışmanlığı Derneği'nin ulusal düzeydeki temel amaçları arasındadır. Dernek, psikolojik danışmanların sistemik bir değişim (sistemde değişim) için aktif roller almaları gerektiğini, özellikle de fakir ve azınlık çocukları üzerinde hassasiyetle durulması gerektiğini, aksi takdirde bu çocukların potansiyellerine işlerlik kazandırmalarının güç olacağını savunur. Bu yeni bakış açısı, ayrıca, psikolojik danışmanlık eğitimi veren kurumlarla ilk ve orta dereceli okullar arasında sıkı işbirliğine yol açmış ve birçok çalışmakta olan psikolojik danışmanın da okula geri dönmesini sağladığından, bu psikolojik danışmanların katılımı da ayrıca danışmanlık eğitimlerinde hak savunuculuğunu daha çok gündeme getirmiştir (Toporek ve ark., 2009).

Üçüncü gelişme olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde psikolojik danışma alanının lisans uygulamalarına geçmesi de hak savunuculuğunun güç kazanmasına katkıda bulunmuştur. Lisanslar eyaletlerdeki mesleki kurullarca titizlikle belirlenmiş yeterlikleri ve tecrübeyi taşıyan danışmanlara verilir. Bu kurullar ayrıca lisanslı meslek elemanlarının uygulamalarını gözetleme-denetimleme rolünü de üstlenmişlerdir. Örneğin, etik standartları ihlal eden danışmanlara lisanslarının ellerinden alınması da dâhil, çeşitli müeyyideler uygulanmaktadır. Lisanslı danışmanlar sigorta şirketleri ve devlet kurumlarıyla danışanların ödemeleriyle ilgili yapmış oldukları çalışmalar ve bu ödemelere ilişkin ulusal düzeyde mücadeleler verdikleri için yerel ve ulusal düzeyde siyasi mücadele vermede tecrübe kazanmışlardır. Bu tecrübe psikolojik danışmanlara gerek alan için gerekse danışanlar ve toplumsal gruplar adına mücadele etme becerileri kazandırmak suretiyle hak savunuculuğuna katkı sağlamıştır (Toporek ve ark., 2009).

Hak Savunuculuğu ve Sosyal Adalet

Hak savunuculuğunun tarihsel gelişimine katkıda bulunan en önemli geleneklerden biri sosyal adalet (social justice) geleneğidir. ACA başkanlarından Lee (2007) sosyal adalet ile ilgili girişimlere katkıda bulunmayı 21. yüzyılın psikolojik danışmanlarının önemli etik sorumluluklarından biri olarak ifade etmiştir. Lee (2007) ilgili literatürden yola çıkarak sosyal adaleti kişilerin ırk/etnisite, cinsiyet, yaş, zihinsel yetiler, eğitim, cinsel oryantasyon, sosyoekonomik durum ve benzeri grup üyeliklerinden ötürü topluma tam katılımlarında ve kaynaklara ulaşımındaki eşitsizlikle mücadele olarak tanımlar. Sosyal adalet düşüncesinin temelinde, bireylerin eşit davranılmaya, insani haklarının güvence altına alınmasına ve toplum olanaklarından adil bir şekilde yararlanmaya haklarının olduğu düşüncesi vardır. Sosyal adalet bakış açısı çoğu kez eşitsizlik, baskı/ezilme (opression) ve ayrıcalıklılık (privilege) gibi kavramlarla beraber anılır. Lee'ye (2007) göre psikolojik danışma alanında sosyal adalet düşüncesinin önemsemek kişisel ve profesyonel alanda psikolojik danışmanların her türlü ayrımcılık ve eşitsizliğe karşı durmalarını gerektirir. Ayrıca, böyle bir yaklaşım bireyin iyi oluşu ve gelişimi önündeki bağlamsal ve toplumsal etmenlere ilişkin farkındalığı gerektirir (Lewis ve ark., 1998). Psikolojik danışmanlar öteden beri değişimin aracı olmuşlardır. Ancak, bu değişim geleneksel olarak bireyin içsel dünyasındaki duygu, düşünce ve davranıştaki değişimi ifade etmiştir. Lee (2007) günümüzde psikolojik danışmanların aracı olduğu değişim kavramı, sadece bireyin içsel dünyasındaki değişimi değil, aynı zamanda insan toplumlarındaki sistemik eşitsizliklerin değişimini de ifade eder.

Öteden beri, psikolojik danışmanlar arasında sosyal adalet fikrine gönül vermiş kişiler olmuştur. Bu kişilerin bir araya gelişlerinin resmîyet kazanması ve ACA'nın bir kolunu oluşturmaları 1999 yılında olmuştur. Bu grubun kurulmasını takip eden yıllarda ABD'de eyalet ve yerel düzeyde birçok danışman sosyal adalet için bir araya gelmişlerdir. Dünyanın en geniş üye sayısına sahip psikolojik danışma birliği olan ACA'nın bir alt kolu olarak bu grubun (Counselors for Social Justice) oluşması uzun yıllardır gayri resmî bir şekilde kimi uzmanlarca (ve soysal çalışma gibi alanların temsilcilerince) dile getirilen sosyal adalet düşüncesinin profesyonel anlamda resmîyet kazanması ve bir mekân bulmasını sağlamıştır. Nitekim, bu birliğin internet sayfası (<http://counselorsforsocialjustice.com/index.html>) incelendiğinde cinsiyetçilik, heteroseksüelcilik, insan onurunu koruma ve ırkçılığa karşı duruş, eğitim sistemlerindeki sınıflar arası uçurumların giderilmesi, dünyadaki yerli (indigenous) insanların hakları konularında bildirilerin yer aldığı görülür. Sosyal Adalet İçin Psikolojik Danışmanlar, "danışmanların gelişimlerini ve iyi oluşlarını olumsuz şekilde etkileyen etmenlerle mücadele etmenin ve bireyin ötesine geçip- makro düzeyde de çaba göstermenin psikolojik danışma etkinliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak" görmektedirler. Böyle bir

düşünce doğal olarak hak savunuculuğunun psikolojik danışmanların profesyonel kimliklerinin önemli bir parçası olarak algılanması yolundaki girişimlere güç katacaktır. Amerika Birleşik Devletleri'nde hak savunuculuğunun psikolojik danışmanların profesyonel rolleri arasında yer edinme sürecine katkısı olan diğer etmenler de kimi ACA başkanlarının (örn., Courtland Lee, Jane Goodman vb.) bu uğurda gösterdikleri özel çabalarıdır (Toporek ve ark., 2009).

Hak savunuculuğunun son yıllarda yukarıda belirtilen ilgiyi görmesi sayılan bu etmenlere ek olarak, alandaki diğer etkinlik ve çabaların katkıları da yadsınamaz niteliktedir. Örneğin, özellikle ABD'de olmak üzere birçok ülkede süregelen "kurbana yardım" (victim's assistance) bu çabalardan biridir. Bu yardım hizmetleri başka bireylerin sebep olduğu travma durumlarına (örneğin, şiddet, ensest, cinsel taciz vb.) maruz kalmış olan danışanlara sunulan hizmetlerin etkili olabilmesi için kişinin psişik dünyasına yönelik psikolojik danışma müdahalelerinin yanısıra, bu bireylerin örneğin zanlılarla süren mahkeme sürecinde korunmaları gerektiğini dile getirmişlerdir (Young, 1993). Benzer şekilde, partnerlerinin şiddetine maruz kalan kadınların travma sonrası stresle baş etme, bağımsız bir yaşam kurma çabasında yardım sunmanın yanısıra, kendilerinin olası saldırılardan korunması için gerekli olan yasal düzenlemelerin yapılmasında da ruh sağlığı hizmeti sunan bireylerin katkısı olmuştur. Yine, ruh sağlığı uzmanlarının üniversite kampüsleri başta olmak üzere nefret suçlarının (hate crimes) önlenmesine ilişkin verilen mücadelelere katılımları da, ruh sağlığı hizmetlerinin sadece bilinen geleneksel psikoterapötik yöntemlerle sınırlı olmadığını gösteren ve dolayısıyla hak savunuculuğunu gelişimine katkıda bulunan çabalar arasında sayılabilir. Psikolojik danışmanlar, yine standart testlerin azınlık ve fakirler çocuklar için adil olmayan sonuçlar verdiğini ısrarla kamuoyunda dile getirmişlerdir (Kiselica ve Robinson, 2001). Bu gibi çabalar psikolojik danışmanların rolünü psikolojik danışma odasının dışına taşımakla kalmayıp, psikolojik danışmanın tanımını da yenileyip genişletmiştir

Ruh sağlığı ve psikolojik danışma alanlarında hak savunuculuğu bugüne dek çeşitli şekilde tanımlanmıştır. Kimilerine göre hak savunuculuğu, bireyin akademik, mesleki veya kişisel gelişimine engel teşkil eden sosyal veya kurumsal engellere karşı alınan bir duruştur (Lee ve Walz, 1998). Başkalarıysa, bu karşı duruşun doğrudan kişiler düzeyinde olabileceği gibi, sosyal gruplar, kurumlar veya toplum düzeyinde de olabileceğini vurgulamıştır (Lewis ve ark., 1998). Örneğin, ACA İnsan Hakları Komitesi ABD'de dini veya siyasi grupların desteklediği terapistlerin homoseksüel insanları değiştirme (conversion therapy) çabalarını desteklemediğini ve kinadığını belirtmiştir (Bradly ve Lewis, 2000).

Green, McCollum ve Hays'e (2008) göre bugün ruh sağlığı uzmanları toplumların içindeki farklılık ve çoğulculuğa hassasiyet göstermeden ve bireylerin ait

oldukları alt kimliklerin oluşumuna duyarlılık göstermeden psikolojik danışma hizmetlerinin etkili ve etik bir şekilde verilemeyeceğinin farkındadırlar. Özellikle çok-kültürlülük akımının güç kazanmasıyla beraber psikolojik danışmanlar geleneksel bakış açılarını daha çok bireyi (toplumun daha geniş kesimlerini ve özellikle kendilerine benzemeyen kesimleri de) kapsayacak yeni bakış açıları edinmenin gereğini kavradılar. Çok-kültürlülük ile beraber post-modern akım psikolojik danışmanın temeli olan empatinin sadece bireyin duygu ve yaşantılarına değil ama aynı zamanda yaşadığı toplumsal bağlamı da içine alacak şekilde genişlemesi gereğini su yüzüne çıkarmıştır.

Psikolojik danışmaya danışma odasına dek gelebilmiş danışanın ötesinde bakmak, bu hizmetlerin herkes için olduğu fikriyle yakından ilgilidir. Birçok araştırmacı tekrar tekrar göstermiştir ki, tıpkı diğer sağlık hizmetlerinde olduğu gibi, ruh sağlığı hizmetlerinden de en az yararlanan toplumsal kesim bu hizmetlere en çok ihtiyaç duyan kesimdir (Cramer, 1999). Bu gruplar kâr amacı gütmeyen devlet kaynaklarına muhtaç kurumların (non-for profit organizations) dışında ihtiyaç duydukları ruh sağlığı hizmetleri satın alamayacak toplumun fakir kesimleridirler. Bu kesimlerin iyi oluşlarını olumsuz yönde etkileyen toplumsal etmenlere karşı yapılacak hak savunuculuğu etkinlikleri bu grupları psikolojik danışma hizmetlerine yaklaştıracak gibi, bu tür çalışmalar aynı zamanda psikolojik danışmanları da bu bireylere yaklaştıracaktır.

Hak savunuculuğuna yukarıda belirtilen ilginin yanısıra alandaki kimi uzmanlar bu gelişmeye şiddetle karşı çıkmışlardır. Bu bireylere göre psikolojik danışma alanının siyaset ile ilgisi olmamalıdır. Nitekim, bu apolitik duruş psikolojik danışma tarihine en uzun süre hâkim olan bakış açıydı. Öte yandan, son 40-50 yılda sosyal bilimlerde değişen paradigmlar, bu bakış açısının kendisinin aslında politik olduğunun fark edilmesini sağlamıştır. Örneğin, Katz (1985) söz konusu politik olmaktan kaçınma çabasının var olan durumu (statüko-yu) korumaya yaradığını, dolayısıyla da sanıldığının aksine bilakis politik olduğunu vurgulamıştır.

Psikolojik Danışmanlar için Öneriler

Psikolojik danışmanları sosyal adalete katkı yönünde önemli rollere sahip bireyler olarak gören ACA başkanlarından Lee (2008), psikolojik danışmanların bu çabalarının sadece profesyonel yaşamlarının bir gereği olarak değil, daha çok bir yaşam tarzı olarak görmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Lee, psikolojik danışmanların bu rolü hakkında yerine getirebilmeleri için yapmaları gerekenleri kısaca şöyle sıralamıştır: (a) yaşamın anlamını sorgulamak; (b) kendi ayrıcalığına ilişkin farkındalık kazanmak; (c) sosyal adaletsizlik ve baskı sistemine ilişkin farkındalık kazanmak; (d) çok-kültürlülük ve farklılıklara saygıya ve toplumların taşıdıkları çoğulluğa ilişkin derin farkındalık kazanmak ve (e) kendi kişisel ve profesyonel dünyalarında sosyal

adalete katkıda bulunmak konusunda prensipler edinmek. Psikolojik danışmanların hak savunuculuğunu profesyonel etkinlikleriyle bütünleştirmeleri konusunda bugüne dek birçok model ortaya atılmıştır. Bunlara bir örnek Green ve arkadaşları (2008) tarafından önerilmiştir. Bu araştırmacılar çok-kültürlülük akımının öncülerinin (Arrondondo ve ark., 1996) savunduklarına paralel olarak modellerinde üç temel öğeyi vurgularlar: (a) farkındalık; (b) bilgi ve (c) beceriler. Green ve arkadaşları (2008) farkındalığı, psikolojik danışmanın empati becerilerini genişletip, görmezden gelinmiş, marjinalleştirilmiş ve toplumun ihmal edilmiş kesimlerinin koşullarını iyileştirici etkinliklere yöneltecek bilgi, duyarlılık ve içgörüyü edinmek olarak ifade ederler. Farkındalık ve bilgi boyutları, bu gibi grupların yaşantıları ve kültürleri hakkında bilgi edinmekle sınırlı olmayıp-daha da önemlisi danışmanın kendi değer yargılarını, kültürel kısıtlılıklarını, ayrıcalıklarını ve zorluklar yaşayan insan gruplarından oluşan toplumsal sistemin dinamik işleyişini öğrenme çabasını da içerir. Üçüncü özellik olarak beceri de, burada belirtilen farkındalık ve bilgiyi profesyonel etkinliklerde gösterme becerilerini ifade eder. Lewis ve arkadaşları (2002) tarafından geliştirilen ACA Hak Savunuculuğu Yeterlikleri üç düzeyde ele alınmıştır; danışan düzeyi, okul/yerel toplum düzeyi ve kamuoyu düzeyi. Ek 1'de görüldüğü gibi bu yeterlikler bireyden, mahalli düzeye ve ulusal (makro) düzeye doğru bütün bağlamları kapsar bir şekilde kavramsallaştırılmışlardır.

Psikolojik danışma alanında hak savunuculuğu ve sosyal adalet gibi kavramların köklü bir şekilde yer edilmeleri sadece psikolojik danışma etkinliklerinde bu kavramlara duyarlılık geliştirme ile değil, aynı zamanda alanın bilimsel etkinlikleri de benzer çabalar içinde olmalıdır. Kimi Amerikan danışma psikologları (Borshuk ve Cherry, 2004) geleneksel olarak danışma psikolojisine hâkim olmuş olan araştırmacı-klinisyen modeline araştırmacı-aktivist anlayışını da eklemek gerektiğini savunmaktadırlar. Borshuk ve Cherry'e (2004) göre böyle bir anlayışla yola çıkan araştırmacıların bugüne dek alışılmış olandan farklı olarak hem kuramsal olarak hem de kullanılan yöntemler (metodolojiler) açısından zenginlik ve çeşitlilik göstereceklerini ve sosyal adalete destekleyici doğrultuda çalışmalar yapacaklarını ifade etmişlerdir. Örneğin, Dilworth-Bart ve Moore'a (2006) göre çocukların kurşun veya kimi sağlığa zararlı zirai ilaçlara maruz kalma derecelerinin sosyal sınıfa göre farklılık gösterip-göstermediğinin araştırılması ve bu gibi kimyasalların gelişimsel etkilerini boylamsal çalışmalarla incelemenin böyle bir yaklaşımı gerektirecektir.

Sonuç ve Türkiye için Öneriler

Yukarıda da belirtildiği üzere Türkiye'de psikolojik danışma alanı ağırlıklı olarak bireyin içsel dünyasına yönelir. Bu yönelim aynı zamanda alandaki araştırmalarda da görülmektedir (Keklik ve Erdem 2009). Örneğin, son yıllarda belki de en çok araştırılan konuların başında akran zorbalığı ve psikolojik sağlamlık

lık/dayanıklılık gelmektedir. Oysa bu gibi çalışmalarda toplumsal, kültürel ve siyasi etmenlerin zorbalık veya sağlamlığa katkıları üzerinde yeterli derecede durulmamaktadır. Bu anlamda gerek psikolojik danışma ve rehberlik alanına kuramsal bakış, gerek psikolojik danışmanın kavramsallaştırılması ve gerekse alanda üretilen bilimsel etkinliklerin son derece apolitik olma gayretinde olduğu görülmektedir. Örneğin, ABD gibi ülkelerde toplumun mağdur olan kesimlerinin yaşam koşullarına katkıda bulunabilecek araştırmalar da son derece önemliyken, Türkiye’de bu gibi kesimlerin sorunlarına eğilmek “hassas konularla” uğraşmak anlamı taşıyabilmektedir. Yine, yıllardan beri, psikolojik danışma tanımları hep benzer bir şekilde devam etmiş ve psikolojik danışmanların müdahale alanı olarak ısrarla kişinin psikik süreçleri (intrapyschic) ele alınmıştır. Örneğin, okuldaki zorbalık olaylarında, ulusal bir sorun olan trafik kazalarında, aile içi ve kadına yönelik şiddette rol oynayabilecek toplumsal etmenleri ele almak ve gerektiğinde bunlara ilişkin toplumsal değişim çabalarında aktif rol oynamak daha geniş bir psikolojik danışma anlayışıyla mümkündür. Ancak, gerek psikolojik danışma uygulamalarında, gerekse alandaki bilimsel çalışmalarda, toplumun kültürel (geleneksel) ve siyasi atmosferinin ötesine geçmede yeterli çaba gösterildiğini ifade etmek güçtür. Örneğin, yapılan araştırmaların sonuç ve tartışma kısımlarında elde edilen sonuçları çok-kültürlülük veya feminizm açısından tartışıldığını görmek çok olası değildir. Öte yandan, değişimin aracı olarak tarihte yer etmiş bir alanın mensupları bu tavırla aslında var olan statükoyu korumuş olurlar.

Türkiye’de hak savunuculuğuna olan ihtiyacın ABD’de olduğundan çok daha aciliyet gösterdiği aşikârdır. Zira, ABD gibi sanayileşmiş ve toplumun birçok sektörünün işleyişini oldukça etkili bir şekilde oturtmuş olan bir ülkeye kıyasla Türkiye’de bireylerin iyi oluşları üzerinde bağlamsal etmenlerin etkisi çok daha önemli boyutlardadır. Örneğin, töre ve geleneklerin özellikle kadınlar olmak üzere genç nesiller üzerindeki etkileri, toplumda var olan ağır ataerkil cinsiyet rollerinin başta kadınlar olmak üzere her iki cinsiyetten bireyler için ağır yükler teşkil etmesi, eğitim olanaklarına ulaşmada yaşanan yarışmanın çocuklar ve gençler üzerindeki etkisi bu bağlamda ele alınabilecek konular olabilir. Bunun yanı sıra, ülkedeki siyasi aktörlerin ve medyanın gençler üzerindeki olumsuz etkileri, üniversite öğrencilerine sunulan öğrenci kişilik hizmetlerinin çağın çok gerisinde olması, ağır işleyen geleneksel bürokrasinin bireylerin iyi oluşlarına etkileri, yıllardır hayatın normale dönmediği Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da yaşananların bireylerin ruh sağlığına etkileri gibi birçok konunun psikolojik danışma alanının literatüründe yer bulması alanı zenginleştirecektir. Bu tür bir ampirik çaba, aynı zamanda, Türkiye’de psikolojik danışmanın rolünü sadece psikolojik danışma odası veya içinde çalışılan kurumla sınırlamayıp, insan gelişimine ve iyi oluşuna etki eden bütün koşulları ihmal etmeyen bir

bakış açısının alana kazandırılmasının da yolunu açacaktır.

Hak savunuculuğu ve sosyal adalet anlayışının Türkiye’de PDR alanında yer edinmeye başlaması sadece hizmet verdiğimiz danışanlarımız açısından değil, alanımızın da büyümesini ve toplumda köklü yer edinmesini sağlayacaktır. Öteden beri PDR’nin bir meslek odası olması yönünde alanımızda var olan özlem de belki de şimdiden toplumun sorunlarına daha aktif bir şekilde eğilmeye daha umut verici hale gelecektir. Hak savunuculuğunun PDR alanında yer edinmeye başlaması ayrıca öğrencilerimizi teşvik etmeye çalıştığımız etik değerlerin daha derin bir iz bırakmasını sağlayacağı gibi özellikle lisans öğrencilerimizin eğitimleri boyunca yaşadıkları kimliklerine ilişkin belirsizliği ve endişeleri de kendilerine toplumsal gerçeklikle daha çok örtüşen bir PDR anlayışı sunmamıza olanak sağlamak suretiyle azaltacaktır. Son olarak kamuoyunda sıklıkla sözü edilen Avrupa Birliği’ne üyelik, demokratikleşme gibi süreçler hak savunuculuğunun katkılar yaptığı sivil inisiyatiflerle güçlenecektir.

Kaynaklar

- Arrondondo, P., Toporek, R., Brown, S., Jones, J., Locke, D. C., Sanchez, J. ve Stadler, H. (1996). *Operationalization of the multicultural competencies*. Alexandria, VA: Association for Multicultural Counseling and Development.
- Athinson, D. R., Thompson, C. E. ve Grant, S. K. (1993). A three-dimensional model for counseling racial/ethnic minorities. *The Counseling Psychologist*, 21 (2), 257-277.
- Borshuk, C. ve Cherry, F. (2004). Keep the tool-box open for social justice: Comment on Kitzinger and Wilkinson. *Analysis of Social Justice Issues and Public Policy*, 4 (1), 195-202.
- Cramer, K. M. (1999). Psychological antecedents to help-seeking behavior: A reanalysis using path modeling structures. *Journal of Counseling Psychology*, 46, 381-387.
- Diworth-Bart, J. E. ve Moore, C. F. (2006). Mercy mercy me: Social injustice and the prevention of environmental pollutant exposures among ethnic minority and poor children. *Child Development*, 77 (2), 247-265.
- Equivel, G. B. ve Keitel, M. A. (1990). Counseling immigrant children in the schools. *Elementary School Guidance and Counseling*, 24, 213-221.
- Green, E. J., McCollum, V. C. ve Hays (2008). Teaching advocacy counseling within a social justice framework: Implications for school counselors and educators. *Journal of Social Action in Counseling and Psychology*, 2, 14-30.
- Gültekin, F. (2004). Bir savunucu olarak okul psikolojik danışmanı. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 15, 56-65.

- Katz, J. H. (1985). The socio political nature of counseling. *The Counseling Psychologist*, 13 (4), 615-624.
- Keklik, İ., ve Erdem, D. (2009). *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi'nin son onbir yılı: Bir içerik analizi çalışması*. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Kızıllırmak, Ö. (2008). Çok kültürlülük, kültürel duyarlılık ve psikolojik danışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 29, 115-129.
- Kiselica, M. S. ve Robinson, M. (2001). Bringing advocacy counseling to life: The history, issues, and human dramas of social justice work in counseling. *Journal of Counseling and Development*, 79, 387-397.
- Lee, C. C., (2007). Social justice: A moral imperative for counselors. ACA Professional Counseling Digest. Retrived June 12, 2009, from http://www.counselingoutfitters.com/ACAPCD/ACA_PCD-07.pdf
- Lee, C. C. ve Walz, G. R. (1998). *Social action: A mandate for counselors* (pp. 3-14). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Lewis, J. A., Arnold, M. S., House, R. ve Toporek, R. L. (2002). *ACA Advocacy Competencies*. Retrived June 16, 2009, from <http://counseling.org/Publications/>
- Lewis, J. ve Bradley, L. J. (Eds.). (2000). *Advocacy in counseling: Counselors, clients ve community*. Greensboro, NC: ERIC Counseling and Student Services Clearinghouse.
- Lewis, J. A., Lewis, M. D., Daniels, J. A. ve D'Andrea, M. J. (1998). *Community counseling: Empowerment strategies for a diverse society*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Meyer, A., (1915). Organizing the community for the protection of its mental life. *Survey*, 34, 557-560.
- Toporek, R. L., Lewis, J. A. ve Crethar, H C. (2009). Promoting systemic change through the ACA Advocacy Competencies. *Journal of Counseling and Development*, 87 (3), 260-268.
- Toporek, R.L. ve Liu, W.M. (2001). Advocacy in counseling psychology: Critical issues of race, class, and gender. In D.B. Pope-Davis ve H.L.K. Coleman (Eds.), *The intersection of race, class and gender in counseling psychology* (pp. 385-413). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Young, M. A. 1993. *Victim Assistance: Frontiers and fundamentals*. Hunt Publishing, 126-127.
- Winters, E. E., (1952). *The Collected Papers of Adolph Meyer, Vol. IV, Mental Hygiene*. Baltimore: The Johns Hopkins Press.
- Zinn, H. (2001). *A people's history of the United States: 1492-present*. New York: HarperCollins.

EK 1

ACA HAK SAVUNUCULUĞU YETERLİKLERİ

Danışan/Öğrenci Düzeyi

- Hak savunuculuğu sadece sistem değişimini hedefleyen müdahaleleri değil, aynı zamanda psikolojik danışmada danışanı güçlendirmeyi (empowerment) de içerir.
- Hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip psikolojik danışmanlar sosyal, politik, ekonomik ve kültürel faktörlerin insan gelişimi üzerindeki etkilerinin farkındadırlar.
- Bu psikolojik danışmanlar aynı şekilde danışanlarının yaşamlarını içinde vuku bulduğu bağlam içinde anlamalarına yardım ederler ve bu da danışanların kendi hak savunuculuğuna temel teşkil eder.

Güçlendirme-Psikolojik Danışman Yeterlikleri

Danışman danışanla yüz-yüzeyleken olduğunda aşağıdakileri yerine getirmede yeterlik gösterirler:

1. Öğrenci/danışanların güçlü yanlarını ve kaynaklarını tespit edebilir.
2. Öğrenci/danışanı etkileyen sosyal, politik, ekonomik ve kültürel etmenleri fark edebilir.
3. Bireyin gösterdiği işaret ve sorunların doğrudan ve/veya içselleştirilmiş baskıya (oppression) karşı geliştirmiş olduğu tepkileri tespit edebilir.
4. Psikolojik danışma sürecinde danışanın gelişimsel düzeyine uygun bir şekilde kendisinin gelişimini etkileyen (etkilemiş olan) çevresel zorlukları tanımadada yardımcı olabilir.
5. Öğrenci/danışanları kendi hak savunucularını yapabilecekleri beceriler kazandırma.
6. Öğrenci/danışanları kendi hak savunucuları için eylem planları hazırlamalarına yardımcı olabilir.
7. Öğrenci/danışanların bu eylem planlarını hayata geçirmelerine yardım edebilir.

Danışan/Öğrenci Savunuculuğu

- Psikolojik danışmanlar, bireylerin gelişimleri önünde dışsal (çevresel) engeller olduğunu fark ettiklerinde hak savunuculuğu yolunu seçebilirler.
- Öğrenci/danışan savunuculuğu rolü özellikle bireylerin ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşmalarının pek olanaklı olmadığı durumlarda daha da önem kazanır.

Danışan/Öğrenci Savunuculuğu Yeterlikleri

Öğrenci/danışanlar adına çevreye yönelik müdahalelerinde psikolojik danışmanlar aşağıdakileri yerine getirmede yeterlik gösterirler:

8. Öğrenci/danışan adına eğitim kurumları veya hizmet veren diğer kurumlarla diyalog kurabilirler.
9. Öğrenci ve danışanlara ihtiyaç duydukları hizmetlere ulaşmada yardım edebilirler.
10. Bireylerin veya zor durumdaki grupların iyi oluşları önündeki engelleri tespit edebilirler.
11. Bu engelleri aşmak için bir yol haritası oluşturabilirler.
12. Bu engeller karşısında destek bulabileceği ittifakları tespit edebilir.
13. Bu yolda oluşturduğu planı hayata geçirebilir.

Mahalli İşbirlikleri (Community Collaboration)

- Psikolojik danışmanların günbegün yapmış oldukları mesleki etkinlikleri kendilerine tekrar tekrar ortaya çıkan temaları görmeye özgün bir farkındalık kazandırır. Bu nedenle, danışmanlar çevrelerinde gördükleri zorlukları ilk fark edecek insanlardandırlar.
- Hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip psikolojik danışmanlar bu zorlukların aşılmasına (giderilmesine) ilgi duyan diğer birey/kurumları harekete geçirecek çabalar gösterirler.
- Bu durumlarda psikolojik danışmanların öncelikli rolleri müteffik olmaktır. Psikolojik danışmanlar bu belirtilen ilgililere bize has olan becerilerini sunarak yardımcı olabilirler; kişilerarası ilişkiler, iletişim, eğiticilik ve araştırmacılık gibi.

Mahalli İşbirlikleri İçin Psikolojik Danışman Yeterlikleri

14. Öğrenci/danışanların gelişimlerini olumsuz etkileyen etmenleri belirleyebilir.
15. Bu etmenlere yerel (mahalli/okul) düzeyinde ilgili bireylerin dikkatini çeker.
16. Değişim için ortak çalışacak gruplar arasında işbirliği kurabilir.
17. Etkili dinleme becerilerini kullanarak grup amaçlarının anlaşılmasına katkıda bulunur.
18. İçinde yaşanan yerel sistemde değişimi arzu eden bu kişi ve grupların değişime katkı yapacak güçlü yanlarını ve kaynaklarını belirleyebilir.
19. Bu güçlü yanlara ve kaynaklara duyduğu saygıyı ilgililere iletebilir.
20. Psikolojik danışmanın bu işbirliğine getirebileceği becerileri belirleyebilir ve sunabilir.
21. Kendisinin bu ilgililerle etkileşimini değerlendirebilir.

Sistemlere Yönelik Savunuculuk

- Psikolojik danışmanlar öğrenci/danışanların gelişimleri önünde engel teşkil eden sistemik etmenleri belirlediklerinde, çevreyi değiştirmek yoluyla bu sebep olunan sorunları engellemeyi umarlar.
- Hedef alınan değişimler ne olursa olsun statü-koyu değiştirme süreçlerinin ortak yönleri vardır. Değişim vizyon, sebat, liderlik, işbirliği, sistemlerin analizi ve güçlü verileri gerektiren bir süreçtir. Psikolojik danışmanlar içinde bulunabilecekleri koşulların çoğunda liderliği alabilecek kişilerdir.

Sistemlere Yönelik Savunuculuğuna İlişkin Psikolojik Danışman Yeterlikleri

Sistemde değişimi yaratmada okullarda veya mahalli düzeyde liderlik yapabilecek hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip danışmanlar aşağıdakileri yerine getirmede yeterlik gösterirler:

22. Öğrenci/danışanların gelişimlerine engel teşkil eden çevresel etmenleri tespit edebilirler.
23. Değişimin aciliyetini göstermek için delil toplayıp-sunabilirler.
24. İlgili taraflarla işbirliği içinde değişime rehberlik edecek bir vizyon/öngörü oluşturabilirler.
25. Sistemin içindeki siyasî güç kaynaklarını ve sosyal etkiyi analiz edebilirler.
26. Değişimi meydana getirebilecek adım-adım yerine getirilebilecek bir plan oluşturabilirler.
27. Değişime karşı olabilecek tepkileri karşılayabilmek için bir plan geliştirebilirler.
28. Değişim karşısındaki direnci fark edip-bu dirençle baş edebilirler.
29. Psikolojik danışmanlar sistemin bileşenleri ve sistem üzerinde kendi hak savunuculuğunun etkilerini değerlendirebilirler.

Kamuoyunu Bilgilendirme

- Çalıştıkları kurumları, uzmanlık alanları, kuramsal bakış açıları ne olursa olsun profesyonel psikolojik danışmanlar insan gelişiminde ve iletişimde ortak bir bilgiyi paylaşırlar.
- Bu becerileri sayesinde hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip psikolojik danışmanlar insan onurunu ilgilendiren konularda kamuoyunu uyandırabilirler.

Kamuoyu Bilgilendirmede Psikolojik Danışman Yeterlikleri

Kamuoyunu insan gelişimi üzerinde çevresel faktörlerin etkisi konusunda bilgilendirebilecek hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip psikolojik danışmanlar aşağıdakileri yerine getirmede yeterlik gösterirler:

30. Baskının (opression) ve diğer sağlıklı insan gelişimi önündeki çevresel engelleri fark edebilirler.
31. Sağlıklı gelişimi destekleyici çevresel etmenleri ayırt edebilirler.
32. Belli çevresel etmenlerin insan gelişimi üzerindeki etkisini anlaşılır bir şekilde açıklayabilen yazılı ve görsel malzemeler hazırlayabilirler.
33. Hedef kitlelerle uygun bir şekilde ve etik yollarla bilgi paylaşımını yerine getirebilirler.
34. Birçok medya araçlarını kullanarak bilgiyi yayabilirler.
35. Benzer bilgileri kamuoyuna yaymada rol alan diğer alanlardan bireyleri tespit edip onlarla işbirliği kurabilirler.
36. Bilgi yayma çabalarında kendilerinin etkilerini değerlendirebilirler.

Sosyal/Politik Hak Savunuculuğu

- Psikolojik danışmanlar öğrencilerini ve danışanlarını doğrudan etkileyen sistemlerde değişim araçlarıdır. Bu yaşantıları sayesinde karşı karşıya kaldıklarında kimi sorunların daha geniş kitleleri de etkilediklerini fark ederler.
- Bu olduğunda ise, psikolojik danışmanlar becerilerini kullanarak sosyal/politik hak savunuculuğu için eyleme geçerler.

Sosyal/Politik Hak Savunuculuğu Psikolojik Danışman Yeterlikleri

Kamuoyunu etkileyebilecek hak savunuculuğu oryantasyonuna sahip psikolojik danışmanlar aşağıdakileri yerine getirmede yeterlik gösterirler:

37. Çözümlerinin sosyal eylemle mümkün olduğu sorunları tespit edebilirler.
38. Bu sorunları ele almada uygun yol ve mekanizmaları tespit edebilirler.
39. Olası müteffikleri arayıp onlara katılabilirler.
40. Değişim için halihazırda var olan işbirliklerini desteklerler.
41. Müteffiklerle değişim için ikna edici gerekçeler ve sunan veriler hazırlayabilirler.
42. Müteffiklerle işbirliği kurarak ülke idaresinde rol alan kişilere yönelik lobi faaliyetlerini yürütebilirler.
43. Yerel kişiler ve danışanlarla sürekli diyalog içinde olarak hak savunuculuğu yolunda yapılanlarla önceden belirlenmiş amaçların tutarlı olduğunu teyit edebilirler.

ADVOCACY: RESPONSIBILITIES OF THE FIELD OF COUNSELING BEYOND THE INDIVIDUAL CLIENT

İbrahim KEKLİK

Throughout its history, counseling has predominantly been perceived as a service provided to the individual client or groups of clients. Although one can find advocacy efforts by members of the profession in various settings they work or even those by the founder of the profession, Frank Pearsons, formal recognition of advocacy as an integral part of the professional identity of counselors came about after approximately a century since the inception of the field. It was not until the beginning years of the new millennium that professional counselors identified specific advocacy competencies to incorporate into competencies required of contemporary professional counselors. Although this development took place in the United States and it has not received significant attention from counselors elsewhere, these pioneering efforts are likely to challenge the existing conceptualization of counseling.

The purpose of this paper is to present advocacy to counseling professionals in Turkey. In so doing, it introduces historical factors that have contributed to the recent recognition of advocacy as an inseparable aspect of professional counseling. It discusses advocacy issues with respect to counseling history and practice in Turkey. Finally, it presents the list of ACA's advocacy competencies to familiarize Turkish counselors with the actual tasks required of contemporary counselors.

There is a considerable history behind the new development about advocacy in counseling. There have been several developments in areas of mental health that contributed to the emergence of advocacy as a focal point in counseling. In the beginning of 1900's the Mental Hygiene Movement was one of the first developments that drew attention to circumstances that hindered individuals' (mental) health. The movement influenced various institutions and brought about changes to make their functioning less harmful to their employees and clients. The movement was an important milestone in the history of advocacy because it was one of the first paradigms that drew attention to environment's contribution to health issues.

The social justice movement was another important contributor. Through history of social sciences and mental health professions there have been pioneering individuals who raised concerns about social justice. Some of those professionals raised issues of inequalities, discrimination, oppression and privilege and called for just treatment and access to resources for all. In fact, a group of counselors came together and formed "Counselors for Social Justice" which later became a division of ACA.

ACA and its leadership played a remarkable role in bringing advocacy to light. During his presidency, Courtland Lee supported themes such as "Social Action: A Mandate for Counselors" in the 1990s. Likewise, Loretta Bradley's theme was "Advocacy: A Voice for Our Clients and Communities." In short, the organization and its leadership took proactive role in making advocacy awareness and skills as required qualities of contemporary counselors.

The multicultural movement which drew attention to contextual aspects of individuals' lives and experiences was a remarkable factor contributing to maturation of the idea of advocacy in counseling. If nothing, the multicultural movement enabled counselors to not only see their clients' intrapsychic worlds but also to recognize, acknowledge and honor the cultural and contextual circumstances of their lives. Such recognition inevitably helped the counseling professionals to expand their horizons as to include various aspects of clients' lives that impede with their wellbeing (i.e., issues of poverty, discrimination and oppression).

Counselors' proactive stance and political efforts in establishing licensure in the US helped professionals in the field to acquire skills in political work for the field. Likewise, implementation and use of licensure provided opportunities for counselors to work with individuals beyond their counseling offices (i.e., third party payers).

Counseling in Turkey has paid enduring attention to approaches such as humanistic psychology that particularly focused on the intrapsychic world of the individual client. Furthermore, even the family systems approach is not widely known or used by Turkish

counselors. In other words, professionals in Turkey have not had sufficient degree of recognition of the family systems view which could partially contribute to the recognition of larger contexts in which clients lives take place. Likewise, the counseling literature has not sufficiently dealt even with multiculturalism and its implications for counseling with populations in Turkey. To state that theory, research and practice of counseling in the country has been solely apolitical would not be an overstatement. This is particularly ironic considering that as a developing country various aspects of the society involve remarkable macro level issues that impact individuals' lives to a degree greater than those in the industrialized world. Therefore, the field of counseling in Turkey is in great need to pay attention to multicultural, social justice issues and social and political matters that greatly influence individuals' wellbeing. The field must do so both in its research inquiries as well as its practice and training.